

FRÁSÖGN

af vorkundi NATO-þingsins í Bratislava 31. maí – 3. júní 2019

Árlegur vorkundur NATO-þingsins var haldinn í Bratislava dagana 31. maí – 3. júní sl. Af hálfu Íslandsdeildar NATO-þingsins sóttu fundinn Njáll Trausti Friðbertsson formaður og Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir auk Örnú Gerðar Bang ritara. Á vorkundum NATO-þingsins vinna málefnanefndir skýrslur og eiga fundi með fulltrúum ríkisstjórna, alþjóðastofnana og sérfræðingum. Þá er þingfundur haldinn þar sem fjallað er um þau mál sem hæst ber í alþjóðlegri öryggis- og varnarmálaumræðu. Helstu umræðuefni fundarins voru samskipti NATO og Rússlands og hvernig Moskva ytir undir óstöðugleika í Úkraínu, áskoranir frá Kína og netöryggi. Einnig fór fram umræða um fjölþættar ógnir (*hybrid*), viðnámsgetu ríkja til að bregðast við óvæntum atburðum, gervigreind og afvopnarmál. Rúmlega 250 þingmenn sóttu fundinn frá 29 aðildarríkjum auk fulltrúa frá 22 aukaaðildar- og áheyrnarríkjum.

Á fundi stjórnarnefndar NATO-þingsins var m.a. tekin ákvörðun um starfsemi og helstu viðfangsefni NATO-þingsins seinni hluta árs 2019. Samþykktar voru breytingartillögur við starfsreglur NATO-þingsins. Áfram verður áhersla lögð á samstarf og stefnu um opnun fyrir ný aðildarríki, norðurslóðamál og samskipti þvert yfir Atlantshaf. Rætt var um samskipti NATO-þingsins við rússneska þingið og var áhersla lögð á mikilvægi þess að áframhaldandi samræður ættu sér stað milli Rússa og NATO-þingsins. Samstarf við ríki utan bandalagsins og uppbygging stöðugleika bæði til suðurs og austurs er einnig í brennidepli auk áframhaldandi stuðnings í Afghanistan. Þá var rætt um stöðu mála varðandi fullgildingu aðildar Norður-Makedóníu að NATO. Undirbúningur þinglegrar meðferðar vegna fullgildingarinnar er þegar hafinn hérlendis og kominn vel áleiðis í flestum aðildarríkjunum.

Stjórnmálanefnd fjallaði um þrjár skýrslur á fundum sínum. Sú fyrsta fjallar um öryggi og stöðugleika í Afríku, áskoranir og tækifæri fyrir NATO, önnur um samband NATO og Rússlands og sú þriðja um 70 ára afmæli NATO og hvers vegna bandalagið er ómissandi. Efnahagsnefnd NATO-þingsins fjallaði í skýrslum sínum m.a. um málefni Norður-Makedóníu: Stjórnmalalegar breytingar, aðild að NATO og efnahagsleg umskipti og efnahagsþvinganir sem tæki í utanríkisstefnu. Jafnframt fór fram umræða um efnahagstengsl handan Atlantsála, stafræna markaði og netöryggi.

Vísinda- og tækninefnd ræddi drög að þremur skýrslur á fundi sínum. Sú fyrsta fjallaði um NATO á tímum Internetsins og hvernig styrkja mætti varnir og öryggi og voru nefndarmenn sammála um nauðsyn þess að fjármagn yrði lagt fram til að viðhalda tækniþróun hjá NATO og getu bandalagsins. Önnur fjallaði um vísbendingar fyrir heraflo NATO og sú þriðja um varnir gegn kaþátum: enduruppbygging getu og undirbúningur til framtíðar. Njáll Trausti Friðbertsson, varaformaður nefndarinnar kynnti skýrsluna fyrir nefndinni í fjarveru skýrsluhöfundar og svaraði spurningum nefndarmanna.

Njáll Trausti greindi m.a. frá því að Íslendingar hefðu orðið varir við aukna kaþátumferð Rússa og ljóst væri á niðurstöðum skýrslunnar að NATO þyrfti að horfast í augu við aukna ógn af kaþátum þeirra. Landfræðileg staða Íslands í miðju Atlantshafinu er mikilvæg, t.d. hefur flugvöllurinn í Keflavík skipt miklu máli í eftirliti í lofti á norðurslóðum, ekki síst þar sem fleiri rússnesk loftför, skip og kaþátar fara nú um Norður-Atlantshafið en fyrir nokkrum árum. Þá sagði hann mikilvægt að horfa til Kína og Norður-Kóreu en bæði ríkin hefðu áform um að endurbyggja kaþátumflota sinn og það síðarnefnda búið kjarnorkuvopnum. Enn fremur þyrfti bandalagið að horfast í augu við minnkandi getu sína í vörnum gegn kaþátum sem væri áhyggjuefni.

Þá fjallaði varnar- og öryggismálanefnd NATO-þingsins um drög að þremur skýrslum á fundi sínum. Sú fyrsta fjallar um nýjar áherslur og áskoranir í baráttunni gegn kjarnorkuvæðingu, næsta um Afganistan, frið, stjórnmal og öryggi og sú þriðja um þróun öryggismála á norðurslóðum. Nefndarmenn lýstu yfir áhyggjum sínum af því að samningur um meðaldræg

kjarnavopn (*INF-treaty, Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty*), er gerður var eftir leiðtogafund Reagans og Gorbatsjevs í Höfða, væri í hættu „vegna rússneskra sammingsbrota“ og ítrekuðu mikilvægi þess að bandalagið héldi áfram að kalla eftir því að Rússar fari eftir samningnum. Varðandi málefni norðurslóða voru nefndarmenn sammála um mikilvægi þess að viðhalda lágrí spennu á svæðinu eins og verið hefði, þrátt fyrir að hernaðarviðvera, einkum Rússa, hafi aukist. Þá var rætt um að áhrif loftslagsbreytinga væru öryggis- og varnarmál, m.a. vegna hækkunar yfirborðs sjávar og aukins aðgengis að náttúruauðlindum á norðurslóðum. Nefnd um borgaralegt öryggi ræddi um lýðræði og ástandið í Úkraínu, öryggismál á landamærum ríkja og staðfestingu grunnilda NATO. Jafnframt fór fram umræða um nýbreytni í varnarmálum og hvernig NATO gæti nýtt sé tækniframfarir í verkefnum sínum.

Hinn eiginlegi þingfundur NATO-þingsins fór fram 3. júní sl. þar sem tignargestir fluttu ávörp og svöruðu spurningum fundarmanna. Meðal þeirra sem fluttu erindi voru Madeleine Moon, forseti NATO-þingsins, Andrej Kiska, forseti Slóvakíu, Andrej Danko, forseti slóvanska þingsins og Alejandro Alvargonzález, aðstoðarframkvæmdastjóri NATO. Í ræðu sinni lagði forseti NATO-þingsins m.a. áherslu á mikilvægi þess að aðildarríki NATO stæðu öll sem eitt vörð um grunnildi lýðræðis. Hún sagði aðildarríkin 29 í góðu formi á 70 ára afmæli NATO, til að takast á við áskoranir sem blasa við og nefndi þar sérstaklega Rússland og áframhaldandi óstöðugleika í Norður-Afríku, netöryggi auk hryðjuverkaógnarinnar. Þá gerði hún lítið úr ósamkomulagi milli aðildarríkjanna og sagði það hvorki nýtt á nálinni né alvarlegt.

Aðstoðarframkvæmdastjóri NATO ræddi m.a. um nýjar og fjölþættar ógnir sem beinast að samfélagsinnviðum. Hann sagði netöryggi vaxandi áhyggjuefni þar sem eðli þeirra væri af öðrum toga en það sem við þekkjum og erfitt væri að rekja slíkar árásir. Hann lagði áherslu á mikilvægi þess að samhæfa aðgerðir aðildarríkjanna og bandalagsins sjálfs við slíkum árásum og skiptast á reynslu og þekkingu aðildarríkjanna. Þá ræddi hann um dreifingu ábyrgðar innan NATO og hvernig endurskipuleggja mætti starfsemina með jafnari ábyrgð aðildarríkjanna. Enn fremur sagði hann aukna áherslu á jafnréttismál innan NATO sem utan og vísaði til ályktunar Sameinuðu þjóðanna nr. 1325 um konur, frið og öryggi. Þá sagði Alvargonzález að aukin hernaðaruppbygging Rússa á norðurslóðum, með fleiri herstöðvum, kaþátum og aukinni hernaðarlegri loftumferð, ylli sérstaklega áhyggjum.

Þorgerður K. Gunnarsdóttir tók þátt í fyrsta hádegisfundi þingkvenna NATO-þingsins sem haldinn var til að vekja máls á mikilvægi jafnréttismála innan NATO sem utan. Fyrirhugað er að fundurinn verði haldinn árlega. Þá stýrði Njáll Trausti Friðbertsson fundi með formönnum landsdeilda Norðurlanda og Eystrasaltsríkja þar sem farið var yfir þróun mála í varnar- og öryggismálum ríkjanna. Auk þess fór fram vinna í vinnuhópi um menntun og kynningu á öryggismálum og verkefnum NATO í aðildarríkjunum. Njáll Trausti Friðbertsson tók þátt í vinnu vinnuhópsins.

Ársfundur NATO-þingsins fer fram í London 13.–17. nóvember nk. Frekari upplýsingar fást hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.nato-pa.int.